

Nr 9.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 22 juni 1928 (nr 254) om arbetsdomstol.

Genom en den 31 januari 1947 dagtecknad proposition, nr 45, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g**angående ändring i lagen den 22 juni 1928 (nr 254) om arbetsdomstol.**

Härigenom förordnas, att 2, 4 och 10 §§ lagen den 22 juni 1928 om arbetsdomstol skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

2 §.

2 §.

Arbetsdomstolen skall bestå av ordförande och *sex* ledamöter.

Arbetsdomstolen skall bestå av ordförande och *sju* ledamöter, *av dem en särskild ledamot för tjänstemannamål.*

4 §.

4 §.

Fyra ledamöter, vilka skola vara i arbetsförhållanden erfarna och kunniga, förordnas av Konungen för två år i sänder, två efter förslag av *svenska arbetsgivarföreningarnas* förtroenderåd och två efter förslag av landsorganisationen i Sverige. För vardera sidan förordnas enligt samma regler *fyra* ersättare.

Övriga ledamöter, vilka skola vara i arbetsförhållanden erfarna och kunniga, förordnas av Konungen för två år i sänder, två *ledamöter* efter förslag av *de svenska arbetsgivarföreningarnas* förtroenderåd, två *ledamöter* efter förslag av landsorganisationen i Sverige och *den särskilde ledamoten* efter förslag av *tjänstemännens centralorganisation*. *Sistnämnde ledamot* skall inträda på arbetarsidan i stället för en av de efter

(Nuvarande lydelse:)

Förslag skall för att vinna avseende upptaga minst dubbelt så många personer som de, vilka skola förordnas för den sidan. Har å någondera sidan vederbörligt förslag icke avgivits, förordnar Konungen ändå ledamöter och ersättare för den sidan.

10 §.

Arbetsdomstolen vare domför med ordförande och fyra ledamöter. Av ledamöter, som avses i 4 §, skola lika många närvara för vardera sidan.

Besiktning å — — — — — för arbetarsidan.
Ledamot, som — — — — — i domstolen.

(Föreslagen lydelse:)

landsorganisationens förslag utsedda ledamöterna vid handläggning av mål, däri tjänstemannaförening, som icke är ansluten till landsorganisationen, eller medlem i sådan förening är part å nämnda sida, såframt icke jämväl till landsorganisationen ansluten förening eller medlem i sådan förening är part å arbetarsidan och tvisten huvudsakligen rör sistnämnda part.

För vardera sidan förordnas enligt samma regler dubbelt så många ersättare som antalet ledamöter.

Förslag å ledamöter och ersättare skall för att vinna avseende upptaga minst dubbelt så många personer som de, vilka skola utses med ledning av förslaget. Har vederbörligt förslag icke avgivits, förordnar Konungen ändå ledamöter och ersättare som här avses.

10 §.

Arbetsdomstolen vare domför med ordförande och fyra ledamöter. Av ledamöter, som avses i 4 §, skola lika många närvara för vardera sidan. *Mål, däri särskild ledamot skall inträda, må ej handläggas utan att denne ledamot eller ersättare för honom är närvarande med mindre fall som i 7 § sägs föreligger.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1947.

Förslag å särskild ledamot och ersättare för honom skall dock första

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

gången avgivas före nämnda dag. Särskild ledamot och ersättare för honom skola med ledning av detta förslag förordnas endast för tiden till och med 1948 års utgång.

Har mål före nya lagens ikraftträdande handlagts enligt då gällande bestämmelser, må dom däri givas efter sagda tidpunkt utan hinder av att enligt nya lagen särskild ledamot skolat deltaga i avgörandet.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för lagförslaget, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Enligt 2 § lagen den 22 juni 1928 (nr 254) om arbetsdomstol skall domstolen bestå av ordförande och sex ledamöter. I 3 § föreskrives, att ordföranden och två ledamöter skola förordnas av Konungen för viss tid bland personer, som icke kunna anses företräda arbetsgivar- eller arbetarintressen. Ordföranden och en av ledamöterna, vilken skall förordnas att vara vice ordförande, skola vara lagkunniga och i domarvärv erfarna. Den andre ledamoten skall äga särskild insikt och erfarenhet i arbetsförhållanden och därmed förbundna avtalsfrågor. För vardera ledamoten skall Konungen förordna två ersättare, som uppfylla de för ledamoten stadgade behörighetsvillkoren.

Beträffande arbetsdomstolens övriga fyra ledamöter föreskrives i 4 §, att de skola förordnas av Konungen för två år i sänder, två efter förslag av svenska arbetsgivarförningarnas förtroenderåd och två efter förslag av landsorganisationen. För vardera sidan skola enligt samma regler förordnas fyra ersättare. Förslag skall för att vinna avseende upptaga minst dubbelt så många personer som de, vilka skola förordnas för den sidan.

Enligt 10 § är arbetsdomstolen domför med ordförande och fyra ledamöter. Av ledamöter, som avses i 4 §, skola lika många närvara för vardera sidan.

Slutligen må nämnas, att, om ledamot vid något rättegångstillfälle skulle utebliva eller finnas vara av jäv hindrad att tjänstgöra och ersättare ej kan tillkallas, ordföranden enligt 7 § äger kalla annan lämplig person i stället.

Några särskilda bestämmelser om arbetsdomstolens arbetssätt finnas ej meddelade. Vid domstolens sammanträden tjänstgöra de ordinarie ledamöterna i den mån de ej på grund av förfall äro förhindrade att närvara. Vid

förfall för ordinarie ledamot inkallas ersättare i den ordning de blivit utsedda oberoende av arten eller beskaffenheten av det eller de mål som handläggas.

Sedan frågan om arbetsdomstolens sammansättning fått förnyad aktualitet i samband med 1936 års lagstiftning om förenings- och förhandlingsrätt, väcktes vid 1938 års riksdag inom båda kamrarna motioner (I: 110 och II: 202) med hemställan, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande lämpligheten av och sättet att bereda representation åt de privatanställda i arbetsdomstolen jämte därmed sammanhängande spörsmål samt om de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda. I enlighet med utskottets hemställan i över motionerna avgivet utlåtande (nr 29) anhöll riksdagen i skrivelse (nr 166) till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en översyn av bestämmelserna rörande arbetsdomstolens, arbetsrådets och försäkringsrådets sammansättning samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

I anledning av väckta motioner anhöll vidare 1943 års riksdag i skrivelse (nr 126), att nämnda översyn snarast måtte fullföljas.

Sedan med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1943 numera generaldirektören John Nordin tillkallats att såsom *sakkunnig inom socialdepartementet* verkställa en dylik översyn, har den sakkunnige med skrivelse den 30 augusti 1946 avlämnat ett av motiv åtföljt förslag till ändringar i lagen om arbetsdomstol m. fl. lagar, avseende ändrade regler om utseende av sådana ledamöter och suppleanter i arbetsdomstolen, arbetsrådet och försäkringsrådet, vilka företräda arbetstagarna. Den sakkunniges förslag innebär i huvudsak, att i de lagar, som reglera spörsmålet, skola införas ensartade regler i detta hänseende, innebärande att förslag till representanter skall avgivas, å arbetsgivarsidan av de svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd och å arbetstagarsidan av dels landsorganisationen i Sverige och dels tjänstemännens centralorganisation. I vidare mån skall enligt förslaget frågan om tjänstemännens representation icke regleras i lagtexterna.

I fråga om behovet av en tjänstemannarepresentation i arbetsdomstolen har den sakkunnige anfört bland annat följande.

Tjänstemännen utgöra icke någon enhetlig eller skarpt avgränsad grupp bland arbetstagarna. Tvärtom återfinnas bland tjänstemännen arbetstagare, som både i fråga om social miljö, utbildning och arbetsförhållanden skilja sig avsevärt från varandra, alltifrån arbetsledare i relativt hög ställning till befattningshavare, som stå kroppsarbetarna ganska nära. Det skulle med hänsyn härtill kunna göras gällande, att tjänstemännen icke i lika hög grad som kroppsarbetarna representera en särskild miljö, där det föreligger tämligen likartade åskådningar och tänkesätt rörande förhållandena på arbetsmarknaden. Även om detta till en viss grad är sant, torde det dock icke kunna förnekas, att tjänstemännen företräda en, låt vara till sin omfattning relativt obestämbart miljö, där det möter problem och frågeställningar av

annan natur än inom kroppsarbetarnas skikt. Det torde därför vara av värde för arbetsdomstolen att genom i domstolen insatta tjänstemannarepresentanter erhålla del av den sakkunskap rörande förhållandena mellan tjänstemän och arbetsgivare, som sådana representanter besitta.

Den obestriddiga auktoritet, som arbetsdomstolen tillvunnit sig, vilar i icke oväsentlig grad därpå, att representanter för arbetsgivare och arbetstagare äga säte och stämma i domstolen. Ur synpunkten av förtroendet för domstolens avgöranden är det av betydelse, att partsrepresentationen icke så till vida är ensidig, att på endera arbetsgivar- eller arbetstagersidan stora grupper äro uteslutna från representation. Under de första åren efter arbetsdomstolens tillkomst saknade det egentlig betydelse, att bland arbetstagarerna endast kroppsarbetarna voro företrädna i domstolen, då dess avgöranden nästan uteslutande berörde sistnämnda arbetstagarkategori. Så småningom har emellertid en förskjutning i läget inträtt, i det arbetsdomstolens verksamhet direkt eller indirekt fått allt större intresse för tjänstemännen. I samma mån som detta skett har av naturliga skäl inom tjänstemannakretsar utbildats den uppfattningen, att även tjänstemännen borde vara företrädna inom domstolen. Att det ur auktoritetssynpunkt torde vara av värde för domstolen, att dess avgöranden bli så att säga fast förankrade även inom tjänstemannagruppern är helt naturligt. Det nu sagda är icke så att förstå, att domstolens avgöranden för närvarande skulle mottagas med misstro bland tjänstemännen, utan innebär, att det icke är orimligt om inom en stor grupp av arbetstagare, tjänstemännen, som icke äro företrädna i domstolen, skulle insmyga sig en känsla av »utestängdhet» och av »orättvisa» i ett system, där tjänstemannaförhållanden bedömas icke av representanter för tjänstemännen själva utan av företrädare för andra arbetstagargrupper. Man kan i detta sammanhang icke heller bortse från att tjänstemän och kroppsarbetare i vissa avseenden stå i intressemotsättning i förhållande till varandra. Det låter sig visserligen säga att partsrepresentanterna i domstolen äro domare, som ha att, så vitt i mänsklig makt står, följa den objektiva rätten; ingen som helst anledning finnes för övrigt till antagandet, att så icke hittills skett. Man får emellertid ej förbise från att när det är fråga om auktoritet och förtroende man har att göra med ovägbara psykologiska faktorer, till vilka all rimlig hänsyn bör tagas.

Den sakkunnige har härefter anfört, att även om, i enlighet med det anförda, principiella skäl talade för att tjänstemännen bleve representerade i arbetsdomstolen, å andra sidan betänkligheter kunde resas mot en sådan anordning. Under åren 1943—45 hade arbetsdomstolen avgjort respektive 117, 104 och 103 mål, men endast i respektive 4, 3 och 2 av dessa mål hade tvisten helt eller delvis gällt arbetstagare, som kunde karakteriseras som tjänstemän i vidsträckt bemärkelse. Det kunde på grund härav ifrågasättas, huruvida det för tjänstemännens del föreläge något verkligt praktiskt behov av representation i domstolen. Från tjänstemannahåll hade emellertid anförts, att ett av skälen till det ringa antalet mål vore att tjänstemannaorganisationerna i viss utsträckning medvetet undvikit att anlita arbetsdomstolen. En ökad anslutning till nämnda organisationer och en fortskridande reglering av arbetsförhållandena genom kollektivavtal torde dock medföra, att ett större antal tvister komme att hänskjutas till domstolen.

Sammanfattningsvis har den sakkunnige anført, att övertvägande skäl talade för att tjänstemännen på ett eller annat sätt bleve företrädda i arbetsdomstolen.

Enligt vad utskottet inhämtat avgjorde arbetsdomstolen 1946 endast ett mål, som hade avseende å tjänsteman, varjämte under detta år inkommo ytterligare två dylika mål, vilka komma att handläggas vid domstolen innevarande år.

Över förslaget ha efter remiss *yttranden* avgivits av socialstyrelsen, arbetsdomstolens ordförande, arbetsrådet, försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten, de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening, svenska arbetsgivareföreningen, landsorganisationen i Sverige och tjänstemännens centralorganisation. Den sakkunniges förslag har i allt väsentligt tillstyrkts eller lämnats utan erinran av socialstyrelsen, svenska arbetsgivareföreningen och tjänstemännens centralorganisation ävensom av riksförsäkringsanstalten. I fråga om arbetsdomstolens sammansättning har arbetsdomstolens ordförande ifrågasatt, huruvida förslaget för närvarande borde genomföras; för den händelse så ansåges böra ske kunde emellertid förslaget i stort sett godtagas. Däremot har landsorganisationen i Sverige funnit sig icke kunna tillstyrka den sakkunniges förslag i denna del utan förordat en lösning av frågan om tjänstemännens representation i arbetsdomstolen efter andra linjer.

Vid remiss av ett i ämnet upprättat lagförslag till lagrådet erinrade *föredraganden, statsrådet Mossberg*, inledningsvis om att avsikten med partsrepresentationen i arbetsdomstolen varit att bereda den dömande myndigheten kännedom om de åskådningar och den rättsuppfattning, som hos parterna å ömse sidor kunde vara för handen beträffande deras inbördes förhållanden. Det förtroende för domstolen, som en sådan anordning vore ägnad att bibringa de eventuella parterna, förmenades vidare komma att vinna i styrka, därest dessa tillika finge öva inflytande på valet av de personer vilka skulle utgöra lekmannaelementet i domstolen. De förhoppningar lagstiftaren fäst vid anordningen med partsrepresentanter i arbetsdomstolen torde få sägas ha infriats. Det lär icke råda tvivel om att det för utvecklingen av rättspraxis på förevarande områden varit utomordentligt värdefullt, att representanter för arbetsmarknadens båda läger haft medinflytande på avgörandena. Partsrepresentationen har vidare bidragit till att arbetsdomstolen vunnit förtroende för sina avgöranden i en omfattning, som måhända icke varit möjlig, därest partsrepresentationen saknats. Härutinnan må erinras att arbetsdomstolens verksamhet avsett tillämpningen av lagar, som tillkommit under starka meningsbrytningar.

Beträffande behovet av och formen för en särskild tjänstemannarepresentation i arbetsdomstolen har *föredraganden* anført följande:

Det kan vid ett ytligt betraktande synas, som om utvecklingen i fråga om utseende av partsrepresentanter i organ såsom arbetsdomstolen, arbetsrådet

och försäkringsrådet, vilken gått i den riktningen att de stora huvudorganisationerna å ömse sidor blivit ensamberättigade förslagsställare, borde leda till att någon särrepresentation för tjänstemännen icke vore påkallad. Landsorganisationen omfattar numera betydligt över en miljon medlemmar, medan antalet i tjänstemännens centralorganisation organiserade arbetstagare endast uppgår till omkring 200 000. De skäl, som i tidigare sammanhang åberopats till stöd för att begränsa förslagsrätten till landsorganisationen, torde emellertid delvis sakna tillämpning vid bedömning av frågan om särrepresentation för tjänstemännen. Såsom den sakkunnige anført och i yttrandena understrukits kan man icke utan vidare utgå från att tjänstemännens ställning såsom arbetstagare medför en med kroppsarbetarnas identisk inställning till avtals- och anställningsförhållanden över huvud. Visserligen torde, såsom landsorganisationen anført, denna synpunkt icke böra överbetonas, och landsorganisationens uttalande, att utgången i de tjänstemannamål arbetsdomstolen hittills haft att handlägga sannolikt icke skulle ha påverkats av om tjänstemännen varit representerade på arbetstagersidan, synes ha fog för sig. Icke desto mindre är den angivna synpunkten värd beaktande, bland annat med hänsyn därtill att kollektivavtalsväsendet är i stark tillväxt på tjänstemannaområdet, varför det kan förväntas, att ett ökat antal tjänstemannamål framdeles komma att hänskjutas till arbetsdomstolens avgörande. Behovet av att inom domstolen ha tillgång till specialkänedom om tjänstemannauppfattningen i avtals- och arbetsfrågor kan därigenom bliva mera märkbart, särskilt i den mån kollektivavtal slutas beträffande grupper av arbetstagare, vilkas förhållanden mera påtagligt avvika från de egentliga kroppsarbetarnas. Härtill kommer att tjänstemännens huvudorganisation numera vuxit sig så stark, att den i viss mån kommit att jämsides med landsorganisationen framstå såsom företrädare för landets organiserade löntagare. Med beaktande härav måste det, såsom arbetsdomstolens ordförande anmärkt, från tjänstemännens synpunkt framstå såsom ett ganska oegentligt förhållande, att de representanter för arbetstagarerna, som skola vara med om avgörandena i arbetsdomstolen av mål rörande tjänstemäns arbets- och avtalsförhållanden, äro utsedda såsom företrädare för en helt annan grupp av arbetstagare.

I de yttranden, som avgivits över den sakkunniges förslag, har allmänt erkänts att från principiell synpunkt någon erinran ej kunde göras mot att tjänstemännen bereddes representation i arbetsdomstolen. De betänkligheter, som anförts, hänföra sig i stället till det förhållandet att antalet av arbetsdomstolen handlagda tjänstemannamål hittills varit synnerligen obetydligt. Arbetsdomstolens ordförande har med hänsyn härtill ifrågasatt huruvida icke hela frågan kunde få vila till dess den genom att antalet tjänstemannamål väsentligen ökat finge större verklig aktualitet. Då emellertid, såsom nyss nämnts, en tydlig ökning av kollektivavtalssystemet kan konstateras för de privatanställdas del, synes det knappast berättigat att,

om skäl för en tjänstemannarepresentation i arbetsdomstolen eljest anses föreligga, uppskjuta genomförandet därav på grund av den hittillsvarande ringa omfattningen av sådana mål. Erinras må också, att arbetsdomstolens domar ofta ha stor principiell räckvidd och att fördenskull tjänstemännens speciella synpunkter böra ha tillfälle att göra sig hörda inom domstolen.

På grund av det anförda finner jag det rimligt att tjänstemännens krav på representation i arbetsdomstolen tillmötesgås. Det för närvarande ringa antalet tjänstemannamål medför emellertid att det möter praktiska svårigheter att genomföra en dylik medrepresentation för tjänstemännen. Den sakkunnige har diskuterat olika utvägar i detta hänseende. På anförda skäl har han stannat för att föreslå en ordning av i huvudsak den innebörd, att tjänstemännens centralorganisation jämställas med landsorganisationen i fråga om rätten att avge förslag till domstolsledamöter å arbetstagarsidan, att Kungl. Maj:t förutsättes skola utse åtminstone en ersättare inom det av tjänstemännens centralorganisation avgivna förslaget samt att sådan representant placeras i första eller andra rummet bland ersättarna, varigenom han skulle komma att tjänstgöra i erforderlig utsträckning för att erhålla nödig rutin och erfarenhet som ledamot av domstolen. I förslaget förutsättes vidare att tjänstemannarepresentant alltid skall deltaga vid handläggning av tjänstemannamål.

Den ledande synpunkten vid utformningen av detta förslag har varit omsorgen att säkerställa att tjänstemannarepresentanten får tillfälle att tjänstgöra i arbetsdomstolen i så stor utsträckning, att han kan förvärva ingående erfarenhet av domstolens praxis och arbetssätt. Arbetsdomstolens ordförande har såsom en särskild förtjänst hos förslaget framhållit, att man undveke en specialrepresentation enkom för tjänstemännen; därest tjänstemannarepresentant skulle inträda endast i mål om tjänstemannaförhållanden, skulle det lätt kunna inträffa, att tjänstemannarepresentanten betraktade sig såsom företrädare för ett specialintresse och aldrig komme att växa in i sin ställning som domare på det sätt som de nuvarande partsrepresentanterna i hög grad visat sig göra. Å andra sidan har landsorganisationen motsatt sig tanken att av tjänstemännens centralorganisation föreslagen representant skulle deltaga även i handläggningen av mål som rörde kroppsarbetare. Enligt landsorganisationens mening vore rutinsynpunkten icke avgörande i denna fråga, då det finge förutsättas att tjänstemannarepresentanten komme att väljas ur kretsen av i avtalsfrågors handläggning tränade organisationsfunktionärer med erforderlig insikt i rättspraxis i kollektivavtalsmål och övriga arbetsdomstolsmål. Tjänstemännens centralorganisation åter har funnit sistnämnda synpunkt utgöra ett skäl för att olägenheter icke behövde befaras av att tjänstemannarepresentant i viss utsträckning komme att döma även i mål som rörde arbetarorganisationer, vilket eljest ur vissa synpunkter finge anses mindre lämpligt. Socialstyrelsen har för sin del funnit konsekvensen kräva, att om tjänstemannarepresentant

skulle inträda vid handläggningen av tjänstemannamål, sådan representant icke skulle inkallas i mål, i vilka som arbetarpart deltog till landsorganisationen ansluten förening av kroppsarbetare, men att praktiska skäl talade för att tjänstemannarepresentant som kallades till sammanträde i anledning av ett till sammanträdet utsatt tjänstemannamål finge tjänstgöra även vid övriga till samma dag utsatta mål.

Det av den sakkunnige framlagda förslaget står såtillvida i överensstämmelse med grundtankarna för nuvarande bestämmelser om sättet för utseende av partsrepresentanter i arbetsdomstolen, att det städse ansetts vara av vikt, att domstolens sammansättning såvitt möjligt hålles konstant. Några svårigheter i detta avseende skulle icke uppkomma, därest i enlighet med en av den sakkunnige antydd utväg, som tjänstemännens centralorganisation i viss mån förordad, partsrepresentationen utökades att omfatta tre representanter på vardera sidan, av vilka en skulle representera tjänstemännen. Av skäl som den sakkunnige anfört bör emellertid denna lösning av frågan icke väljas. Icke heller kan det ifrågakomma att låta en av de nuvarande två ordinarie arbetstagarrepresentanterna ersättas av en tjänstemannarepresentant. Tjänstemännen skulle härigenom bli starkt överrepresenterade i domstolen på bekostnad av de till antalet mångdubbla kroppsarbetarna.

Av vikt är — och därom synes allmän enighet råda — att tjänstemannarepresentant får tillfälle deltaga i handläggningen av tjänstemannamål. De synpunkter, som tala för införandet av en tjänstemannarepresentation bliva därigenom tillgodosedda, även om tjänstemannarepresentanten icke deltagit i handläggningen av andra mål. Att behov av en sådan vidgad tjänstgöring för tjänstemannarepresentanten skulle föreligga har motiverats därmed, att tjänstemannarepresentant eljest icke skulle få tillräcklig erfarenhet och rutin för att växa in i sin ställning som domare. För min del kan jag icke finna, att denna rutinsynpunkt bör tillmätas avgörande betydelse. Då lagen måst lämna möjlighet öppen att ersätta ordinarie partsrepresentant med ersättare i händelse av förfall eller annat tjänstgöringshinder för den förre, måste det alltid komma att inträffa, att i ett visst antal mål i domstolen sitter en representant med mindre rutin och erfarenhet än den ordinarie partsrepresentant han ersätter. Utvecklingen har visserligen medfört, att ersättare för de ordinarie partsrepresentanterna inkallas till tjänstgöring i relativt stor utsträckning, men eftersom ersättarna regelmässigt inkallas i den ordning de blivit utsedda, måste de ersättare, som icke stå på de främsta platserna, erhålla mindre vana och erfarenhet än övriga ersättare och ledamöter.

Till belysning av det anförda vill jag nämna följande. Enligt vad jag inhämtat hade arbetsdomstolen 47 sammanträdesdagar under år 1945. De ersättare, som utsetts efter förslag av de svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd, tjänstgjorde å respektive 12, 11, 4 och 5 av dessa samman-

trädesdagar. Motsvarande siffror för de ersättare som utsetts efter förslag av landsorganisationen voro 6, 18, 9 och 7. Härjämte hade arbetsdomstolens ordförande med stöd av 7 § lagen om arbetsdomstol i vissa fall tillkallat utomstående ersättare. Å arbetsgiversidan hade tre dylika ersättare tjänstgjort å respektive 3, 5 och 2 dagar, medan å arbetarsidan en sådan ersättare tjänstgjort 4 dagar och två andra var sin dag. De ordinarie ledamöterna å arbetsgiversidan hade tjänstgjort respektive 27 och 25 dagar och å arbetarsidan respektive 25 och 23 dagar.

Av dessa siffror framgår, att det relativt ofta inträffar att i arbetsdomstolen tjänstgör partsrepresentant, vars erfarenhet ej kan antagas vara avsevärt mycket större än den som skulle komma att förvärfvas av en tjänstemannarepresentant, som endast deltagar i handläggningen av tjänstemannamål. Därest, såsom tidigare antytts, tjänstemannamålets antal kommer att stiga, minskas ytterligare betydelsen av rutinsynpunkten. Numera torde denna icke heller böra tillmätas samma starka vikt som vid domstolens tillkomst och under dess tidigare verksamhetsår, bland annat med hänsyn därtill att den som utses till partsrepresentant eller ersättare i arbetsdomstolen får förutsättas vara redan på förhand väl insatt i arbetsdomstolens praxis.

På grund av det anförda och då en tjänstemannarepresentation i tjänstemannamål såsom en konsekvens synes kräva, att i andra mål arbetarsidan representeras av de vanliga ledamöterna å nämnda sida, bör enligt min mening tjänstemannarepresentant i arbetsdomstolen deltaga endast i behandlingen av tjänstemannamål. Jag vill härvid anmärka att några hinder icke torde föreligga att bereda tjänstemannarepresentant möjlighet att även i andra mål övervara domstolens handläggning och överläggningar. Enligt nya rättegångsbalken, som skall träda i kraft den 1 januari 1948, må domstol, när särskilda skäl föreligga, medgiva utomstående att övervara domstolens överläggning till dom. Detta stadgande — som i huvudsak torde innebära ett lagfästande av vad för närvarande förekommer i fråga om personer, som för sin utbildning tjänstgöra vid domstolen — torde komma att äga motsvarande tillämpning i fråga om arbetsdomstolen. I viss anslutning till socialstyrelsens yttrande vill jag framhålla det lämpliga i att tjänstemannarepresentanten på sätt nu sagts får övervara samtliga mål, som handläggas å dag, då tjänstemannamål förekommer till handläggning.

Med den av mig nu förordade lösningen av frågan om representation för tjänstemännen i arbetsdomstolen måste uttrycklig bestämmelse meddelas om i vilka mål tjänstemannarepresentant skall inträda. Därvid torde i enlighet med vad i yttrandena föreslagits begreppet tjänstemannamål böra definieras med utgångspunkt från organisationsförhållandena. Såsom tjänstemannamål böra alltså räknas mål, i vilka såsom part uppträder någon till tjänstemännens centralorganisation ansluten förening, men däremot icke sådana mål, i vilka tjänstemannaförening som är ansluten till landsorganisationen står såsom part. Vad angår sådana mål som beröra tjänstemanna-

organisationer, vilka icke äro anslutna till vare sig tjänstemännens centralorganisation eller landsorganisationen, har centralorganisationen förordat att tjänstemannarepresentant skulle inkallas, om medlemmarna i vederbörande organisation från principiell synpunkt hade anknytning till centralorganisationens verksamhetsområde, därvid det skulle ankomma på arbetsdomstolens ordförande att avgöra huruvida så vore fallet. Den sistnämnde har i sitt yttrande förklarat sig finna en dylik diskretionär prövningsrätt för ordföranden olämplig. I likhet med landsorganisationen och socialstyrelsen har han ansett att tjänstemannarepresentant i nu ifrågavarande fall alltid borde vara närvarande i domstolen. Till denna åsikt ansluter jag mig. För den händelse i något mål skulle inträffa, att såväl till landsorganisationen ansluten förening som förening, ansluten till tjänstemännens centralorganisation, eller annan tjänstemannaförening uppträda såsom parter, synes det dock ofrånkomligt med en diskretionär prövning från ordförandens sida huruvida tjänstemannarepresentant skall inkallas eller icke. Frågan torde därvid böra lösas så att tjänstemannarepresentant skall inträda vid handläggning av mål, däri tjänstemannaförening, som icke är ansluten till landsorganisationen, eller medlem i sådan förening är part å arbetarsidan, såframt icke jämväl till landsorganisationen ansluten förening eller medlem i sådan förening är part å nämnda sida och tvisten huvudsakligen rör sistnämnda part.

Då i enlighet med det anförda tjänstemannarepresentant obligatoriskt skall inträda i vissa mål, synes tjänstemannarepresentanten icke böra erhålla ställning såsom ersättare. I likhet med vad som gäller i fråga om arbetsrådets sammansättning vid handläggning av mål enligt de speciella arbetstidslagarna synes tjänstemannarepresentanten böra erhålla ställningen av särskild ledamot för vissa mål. Såsom en konsekvens härav torde i 2 § lagen om arbetsdomstol böra införas föreskrift att arbetsdomstolen skall bestå av, förutom ordförande, sex ordinarie ledamöter och en särskild ledamot för tjänstemannamål. Härav betingas en formell jämkning av 3 §. I 4 § torde böra införas föreskrift att den särskilde ledamoten skall utses efter förslag av tjänstemännens centralorganisation ävensom bestämmelse om att denne ledamot skall inträda i stället för en av de ordinarie ledamöterna å arbetarsidan vid handläggning av sådana mål, som enligt vad jag tidigare anfört skola anses såsom tjänstemannamål. I anslutning härtill torde i 10 § böra upptagas uttrycklig föreskrift, att tjänstemannarepresentant alltid skall — därest ej fall som i 7 § sägs föreligger — deltaga i handläggningen av tjänstemannamål. Om endast en partsrepresentant å vardera sidan är närvarande, skall alltså i tjänstemannamål å arbetarsidan deltaga tjänstemannarepresentant.

Beträffande ersättare för den särskilde ledamoten torde, i överensstämmelse med lagens uppbyggnad i övrigt, böra föreskrivas att två ersättare skola utses. Detta resultat vinnes, om i 4 § införas föreskrift, att för var-

dera sidan dubbelt så många ersättare skola utses som antalet ledamöter. Rörande innehållet av förslag till partsrepresentanter torde, med beaktande av vad i ett yttrande anmärkts, böra stadgas att förslag skall upptaga dubbelt så många personer, som skola utses med ledning av förslaget. Förslag från tjänstemännens centralorganisation behöver alltså endast upptaga (2 + 4) 6 namn för att vara i behörig ordning uppgjort.

De nya bestämmelserna om arbetsdomstolens sammansättning synas böra träda i kraft den 1 juli 1947. Förslag å särskild ledamot och ersättare för honom bör dock avgivas före nämnda dag, så att tjänstemannarepresentanter kunna utses att fungera så snart lagändringen trätt i kraft. Då emellertid tjänstemannarepresentanter enligt min mening första gången böra utses allenast för den tid, som återstår, tills partsrepresentanter i övrigt ånyo skola utses, eller årsskiftet 1948/49, torde i en särskild övergångsbestämmelse böra föreskrivas, att tjänstemannarepresentanter första gången skola utses endast för tiden till och med 1948 års utgång. Har mål före de nya bestämmelsernas ikraftträdande handlagts utan tjänstemannarepresentant, ehuru sådan enligt de nya bestämmelserna bort vara närvarande, bör dom kunna givas utan hinder av att så ej varit fallet.

I sitt yttrande över det remitterade förslaget fann *lagrådet* det mindre tillfredsställande, att såsom gemensam beteckning på de enligt hittillsvarande regler utsedda ledamöterna av arbetsdomstolen upptagits benämningen ordinarie ledamöter. Även den såsom särskild ledamot betecknade tjänstemannarepresentanten — för vilken ersättare skulle förordnas enligt samma grunder som för de övriga ledamöterna — borde nämligen rätteligen anses såsom ordinarie domstolsledamot, om än med begränsad behörighet. Lagrådet föreslog i anledning av denna erinran vissa redaktionella ändringar i lagtexten.

Föredraganden fann sig böra godtaga vad lagrådet förordnat och vidtog därjämte en mindre redaktionell jämkning i lagförslaget.

Utskottet. Utskottet har ej funnit anledning till erinran mot det genom propositionen framlagda lagförslaget och får därför hemställa,

att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 4 mars 1947.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Norman, Holmbäck, Linder, Wistrand, Forslund, Löfvander, Hage och Björkman;

från andra kammaren: herrar Hagård, Ryberg, Johnsson i Kastanjegården, Holm, fru Johansson, herrar Andersson i Eskilstuna, Lundberg och Andersson i Alfredshem.
